

УДК 37.013.8:070[(100)+378.147.34(477) 37.013.8:070]

Г. В. Онкович

Миколаївський обласний інститут післядипломної педагогічної освіти

А. І. Сторожук

*Барський гуманітарно-педагогічний коледж
ім. М. Грушевського (Вінницька обл., Україна)*

О. В. Каліцева

Національна академія педагогічних наук України (м. Київ)

ІНТЕГРАЦІЯ НАУКОВО-ПРАКТИЧНОЇ КОНФЕРЕНЦІЇ У НАВЧАЛЬНО-ВИХОВНИЙ ПРОЦЕС ЯК ІНТЕРАКТИВНА МЕДІАОСВІТНЯ ТЕХНОЛОГІЯ

Розвиток інноваційних підходів організації навчання, інтерактивність навчального процесу нині відбувається з використанням засобів масової комунікації – медіа. Медіаосвітні технології передбачають включення в систему освіти різних медіапродуктів, розроблення нових методичних і технологічних форм навчання. У статті розглядаються різні «жанри» наукових конференцій. Об'єднує їх парасольковий термін «інтерактивна медіаосвітня технологія».

Интеграция научно-практической конференции в учебно-воспитательный процесс как интерактивная медиаобразовательная технология

Развитие инновационных подходов к организации обучения, интерактивность образовательного процесса сейчас происходит с использованием средств массовой коммуникации – медиа. Медиаобразовательные технологии предусматривают включение в систему образования различных медиапродуктов, разработку новых методических и технологических форм обучения. В статье рассматриваются различные «жанры» научных конференций. Объединяет их зонтичный термин «интерактивная медиаобразовательная технология».

Integration of the scientific-practical conference on the educational process as an interactive media educational technology

The development of innovative approaches to training, interactive learning process at present occurs with the use of the means of mass communication – the media. Mediaeducation technology involves the inclusion of different mediaproducts in the education system, working out of new methodological and technological forms for learning. This article gives information about various «genres» of scientific conferences. They are united by the umbrella term «interactive media-educational technology».

Розвиток інноваційних підходів організації навчання, інтерактивність навчального процесу нині відбувається з використанням засобів масової комунікації – медіа. Часто синонімом до «медіа» (від лат. media – засоби) виступає поняття «засоби масової комунікації». Основна характеристика «інтерактивну» – це спеціальна форма пізнавальної діяльності, коли процес пізнання організова-

но у такий спосіб, що практично всі присутні заохочені до нього, можуть брати участь, розуміти й рефлексувати з приводу того, що вони знають і думають. Це спосіб багатосторонньої комунікації в освітньому процесі, під час якої відбувається колективне занурення в обговорювану проблему.

Медіаосвітні технології передбачають включення в систему освіти різних медіапродуктів, розробляння нових методичних і технологічних форм навчання. І тут доречно звернутися до відносно нового поняття «медіапродукт». Українська дослідниця Катерина Нагорна пропонує таке його визначення: медіапродукт – це результат навчальної або практичної медіадіяльності людини, що має на меті донести певну інформацію до цільової аудиторії, відрізняється наявністю ідеї, єдністю форми та змісту, цілісністю, завершеністю, має яскраве емоційне начало, тобто це – продукт практичної діяльності (опрацювання досвіду і спостережень) із використанням медіа, зрозумілий для подальшого використання, єдиний для посилання на нього [3, с. 226].

Задум будь-якого продукту, ідеї втілюється у певній формі, у певному жанрі. Жанр (від фр. genre – «манера, різновид») – це змістовно-формальна єдність, це певним чином окреслений зміст, що «відшукав» найбільш зручну форму для свого втілення, зазначає І.Л. Михайлин. Споживач інформації, продукту зникає бачити дійсність «очима жанру» – це обумовлює його очікування у зв'язку з певними способами її вираження. Жанри в журналістській, літературній, мистецькій, науковій творчості існують об'єктивно, незалежно від бажань практиків і думок теоретиків. Зазвичай – це «великі групи текстів, які наділені спільними ознаками, а жанрологія – це наука про типологію текстів» [2]. Завдяки своїм усталеним ознакам, жанри відіграють самі по собі важливу комунікативну роль при спілкуванні. І ми можемо назвати чимало форм наукового спілкування, котрі можна було б об'єднати поняттям «жанр». Отже, наукове спілкування у жанрі «наукова конференція» («науковий форум», «симпозіум» і т. ін.), на нашу думку, можна розглядати як медіаосвітню технологію, мета якої – не тільки обмін досягненнями, набутим досвідом, окреслення шляхів подальшого розвитку проблеми, що обговорювалася, а й підвищення професійної компетентності фахівців (у разі, коли йдеться про студентські конференції – майбутніх фахівців). Як «медіапродукт» (за аналогією до усних наукових журналів) сучасне наукове зібрання має розмаїття різних форм (що, до речі, також свідчить на користь понять «жанр», «рубрика»). Ми вже ілюстрували сказане вище кількома конкретними прикладами з проведених наукових зібрань [7–10]. До звичних пленарних і секційних засідань нині додалися різні форми («рубрики», «жанри») участі, такі як: – ключова доповідь; – постери; – представлення передового педагогічного досвіду; – семінари; – панельні дискусії; – формати «РешаКуча»; – майстер-класи запрошених педагогів-практиків; – тренінги; –

презентації видань; – форум докторантів та ін. Кожен формат має різні вимоги та обмеження за обсягом, розподілом часу та змістом. Цей досвід організації європейських форумів, розмаїття форм для спілкування і навернув нас на думку, що на часі вести мову про конференцію як про інтерактивну медіаосвітню технологію.

Європейський форум з медіаграмотності проходив у травні 2014 року в Штаб-квартирі ЮНЕСКО в Парижі. Передбачалося, що захід збере представників урядів, керівників мас-медіа, експертів, викладачів, працівників засобів масової інформації, медіагалузі, науковців, фондів із метою розповсюдження медійної та інформаційної грамотності в Європі, що обговорення політики медіаінформаційної грамотності (MIL) на європейському рівні сприятиме в цьому напрямкові співпраці та ініціативі на національних та європейському рівнях [4]. Серед учасників були експерти MIL, педагоги, представники засобів масової інформації, промисловості, фондів, аудіо-візуальної влади, медіаорганізацій, організацій громадянського суспільства, інформаційні та технологічні фахівці, а очільники політичних і регулювальних органів. Форум проходив у режимі пленарних та секційних сесій у вигляді дебатів серед представників різних установ, експертів, фахівців галузі, навчальних закладів та засобів масової інформації, а також серед політичних і регулювальних органів. Пленарні засідання на Форумі вів модератор, який надавав слово 5–7 основним доповідачам, котрі викладали своє бачення проблеми, винесеної в назву засідання. В обговоренні позицій доповідачів через вільний мікрофон могли взяти участь усі бажаючі. На дев'яти секційних засіданнях-секціях, що нагадували звичні нам «круглі столи», обговорювалися актуальні проблеми, наперед оголошені оргкомітетом Форуму за запропонованими заздалегідь питаннями для обговорення [7]. Учасники першого європейського Форуму з медіа-та інформаційної грамотності (MIL) прийняли Паризьку декларацію з MIL в цифрову епоху [11]. Декларація підтверджує важливість MIL і закликає до нових акцентів у медіаінформаційній грамотності в сьогоdnішньому цифровому середовищі, а також до співпраці між ключовими суб'єктами і групами різних зацікавлених сторін для просування MIL для всіх. При її обговоренні визнавалось, що MIL-компетенції та технологічні компетенції доповнюють одне одного. У той же час має значення, яка технологія доступніша для громадян. І навіть більш важливо зосередитися на тому, що громадяни хочуть робити з інформацією або як вони реагують на неї, на засоби масової інформації і технології, як це впливає на бажання громадян брати участь у самореалізації, культурному обміні і в їх прагненні бути етичними. Здатність успішно використовувати інформацію і засоби масової інформації в різних контекстах вимагає певних MIL-компетенцій.

Проблеми інформаційної грамотності перебували в центрі інших наукових зібрань. Так, Перша Європейська конференція з інформаційної грамотності (ЕСІЛ) відбувалася 22–25 жовтня 2013 р. у Стамбулі (Туреччина), Друга – 20–23 жовтня 2014 року в Дубровнику (Хорватія), Третя – 19–22 жовтня 2015 року в Таллінні (Естонія). ЕСІЛ – це міжнародна конференція, до складу організаційного та програмного комітетів якої входять понад сто відомих експертів із понад шістдесяти країн світу. Вона передбачає різні форми («жанри», «рубрики») участі, такі як: ключова доповідь; постери; представлення передового педагогічного досвіду; семінари; панельні дискусії; формати «PechaKucha»; майстер-класи запрошених педагогів-практиків; тренінги; презентації видань; форум докторантів та ін. Кожен формат має різні вимоги та обмеження за обсягом, розподілом часу та змістом. Це розмаїття форм для спілкування і на повернуло нас на думку, що на часі вести мову про конференцію не тільки як про медіапродукт, завдяки якому відбувається професійне спілкування, а й як про інтерактивну медіаосвітню технологію... Конференції, до організації яких залучались професійні фірми, були дуже добре підготовлені. Всі доповідачі, заявлені в програмі, представляли свої доповіді-презентації. Приваблювало розмаїття наукових дійств. Надзвичайно цікавим є формат «PechaKucha» (презентація 20 слайдів по 20 секунд кожен, після п'яти презентацій – запитання, відповіді й обговорення), майстер-класи, зустрічі з «класиками» (зокрема – з автором поняття «інформаційна грамотність» Paul G. Zurkowski), постери (деякі з них у зменшеному форматі можна було взяти з собою), розіграш у лотерею нових і актуальних книжок з інформаційної грамотності, презентація видавництв тощо. Та найкраще – можливість спілкування з колегами, обмін досвідом.

Конференції з медіаграмотності передбачають різні типи («жанри») участі. Кожен із них мав різні вимоги та обмеження за обсягом, розподілом часу та змістом. Назвемо бодай кілька з них, щоб переконатися у «різножанровості» конференції. Доповіді у режимі пленарного засідання – це, переважно, науководослідні роботи або поглиблений огляд літератури. Постери в основному склалися з представлення результатів, одержаних в ході роботи або представляли свіжі інноваційні розробки; їх можна обговорювати разом з авторами під час презентації. PechaKucha включає в себе, в основному, звіти про хід роботи, свіжі напрацювання з інновацій та передового досвіду. Це короткий виступ, дуже концентрований, візуально привабливий з пред'явленням слайд-шоу. Кращі практики (повідь-презентація): спеціальні сесії з практичного досвіду організовані з тим, щоб дослідники могли поділитися своїми набутками. Семінари – включали активну участь і обговорення з акцентом на учасників, які спроможні розвинути навички або практичні ідеї для майбутньої реалізації у власній практиці. Дискусії з окремих тем конференції проходили й у форматі панелі. Спеці-

альні сесії склалися з декількох доповідей з конкретних тем-напрямів. Докторський форум: короткі виступи або критичний огляд літератури з теми дослідження чи науково-дослідної проблеми, методології дослідження і роботи, виконаної аспірантами. Забезпечує можливість отримати цінний зворотний зв'язок від колег і предметних експертів. Відбір доповідей базувався на 500 словах задалегідь надісланої анотації. Корпоративні вітрини та виставки на конференції призначалися для компаній, щоб представити останні події, додатки, продукти та послуги [9].

І тепер – приклади з України.

Тут уже кілька років поспіль у рамках Міжнародної науково-практичної конференції «Вища освіта України у контексті інтеграції до європейського освітнього простору» відбувається тренінг-марафон «Навчання-Якість-Моніторинг». На нашу думку, цей захід також можна розглядати як медіапродукт (хоча й не про медіа йдеться), оскільки це – засіб спілкування в процесі навчально-практичної діяльності тих, хто навчає, і тих, хто навчається. Він має на меті «донести певну інформацію до цільової аудиторії, відрізняється наявністю ідеї, єдністю форми та змісту, цілісністю, завершеністю, має яскраве емоційне начало, тобто це – продукт практичної діяльності» (К.Нагорна). В анонсі до заходу зазначається, що тренінг-марафон – це демонстрація роботи практичних психологів, бізнес-тренерів, коучерів, громадських тренерів та фахівців з освітнього тренінгу, а також демонстрація новітніх напрямів, підходів та методів тренінгової роботи, можливість набути новий досвід, віднайти колег та одноподумців, відкрити нові перспективи власного професійного зростання, тобто організатори зорієнтовані на інтерактивні технології й виокремлюють такі тренінги: – освітні тренінги (коучинг, активні методи навчання, моніторинг якості, моніторинг ефективності впливу, освітній менеджмент, управління закладами освіти, ефективна освітня політика, європейський освітній стандарт, професійні тренінги та ін.); – бізнес-тренінги (технології продажів, ефективний PR, психологія реклами, мистецтво презентації, внутрішня та зовнішня комунікація, ефективний імідж, бенчмаркінг, технологізація продукту, організаційні конфлікти, стрес-менеджмент та ін.); – громадські тренінги (розробка стратегічних планів, розробка проєктів, проєктний менеджмент, ефективна комунікація, міжсекторальна взаємодія, тренінги лідерства, корпоративне лідерство, гендерна взаємодія, та ін.); – психологічні тренінги (особистісне зростання, гештальт-терапія, когнітивно-біхевіоральна терапія, арт-терапія, процесуальна терапія, позитивна психологія, системно-феноменологічний підхід Берта Хеллінгера, психодрама, символдрама, ігро-терапія, сімейна психотерапія та ін.). (Принагідно зазначимо, що відсутність питомо українських назв у різновидах проведення заходу свід-

чить про те, що українці поки що переважно запозичують світовий досвід, а не пропонують власні форми тренерських технологій).

От приклад із української глибинки. Третій рік поспіль Міжнародна науково-методична конференція «Концептуальні проблеми модернізації сучасної системи освіти на засадах формування духовно-патріотичних цінностей студентської молоді» проходила у Барському гуманітарно-педагогічному коледжі імені М. Грушевського на Вінниччині. Цей вищий навчальний заклад комунальної форми власності готує кадри для здійснення практичної роботи у галузях освіти, мистецтва, журналістики та права за професійним спрямуванням спеціальностей кваліфікаційних рівнів «молодший спеціаліст» і «бакалавр». Конференція в Барі «вмонтована» у навчальний процес, стимулює мотивацію навчання – адже науковий форум інтегрується у навчальний процес, переплітається з позанавчальними формами навчання і виховання, є своєрідним звітом про набуто у навчальному році [10].

Перший день конференції – це майстер-класи гостей – відомих науковців, докторів наук, професорів при безпосередньому спілкуванні зі студентами, творчі зустрічі з фахівцями, відкрита виховна година на актуальну тему сьогодення. Цьогоріч за окремою комплексною програмою пройшло засідання молодіжного наукового об'єднання «Пошук» на тему «Проблема національно-патріотичного становлення особистості в контексті сьогодення: погляд сучасної молоді» (за участю прибулих докторів педагогічних наук, професорів Л.В. Барановської, О.М. Барна, О. М. Семенов, Г.В. Онкович, В.В. Ягупова та народних музичних та пісенних колективів коледжу). Передбачалося святкове богослужіння на прославлення українського народу, його героїв, учасників конференції, провідних науковців України у галузі освіти, прогулянка містом... Надзвичайним успіхом користувалася демонстрація кваліфікаційних робіт студентів – цьогорічних випускників спеціальності «Образотворче мистецтво» – у формі дефіле (за візерунками українських народних танцювальних мотивів) дівочих сорочок, вишитих за старовинними східно-подільськими мотивами.

Наступного дня тривав перегляд виставок та експозицій, підготовлених господарями. В режимі он-лайн проходили: презентація навчально-методичних посібників членів Академії міжнародного співробітництва з креативної педагогіки (АМСКП) та викладачів Барського гуманітарно-педагогічного коледжу; виставкова добірка матеріалів районної бібліотеки «Подільський Бар: минуле і сучасне»; вернісаж творчих портретів краєзнавця, фотохудожника, почесного громадянина міста, Заслуженого філателіста України Є. Меснянкін; експозиція художніх вишивок майстрині Л.В. Захарчук; виставка кваліфікаційних робіт студентів-випускників спеціальності «Образотворче мистецтво». У перервах під час брейк-кави демонструвалися відеоролики про діяльність Академії між-

народного співробітництва з креативної педагогіки та Барського гуманітарно-педагогічного коледжу імені М. Грушевського.

Далі – традиційні форми проведення пленарного засідання науково-методичної конференції: урочисте відкриття, привітання учасників та гостей; – підписання угоди про науково-методичну співпрацю коледжу з кафедрою української мови та літератури Сумського державного педагогічного університету імені А.С. Макаренка; виступи-презентації доповідачів пленарного засідання. Основні напрями проблем, що виносились на обговорення під час секційних засідань, розглядалися за заздалегідь визначеними напрямками. Відтак у Барі успішно апробувалися новітні форми проведення наукових зібрань, котрі були інтегровані у навчальний процес. Колективне занурення студентів у майбутній фах, спілкування науковців із науковцями – все, що робилося впродовж трьох днів, яскраво свідчило про те, що поняття «наукова конференція як інтерактивна медіаосвітня технологія» успішно розвивається не тільки за кордоном, а й в українському науковому просторі. Це – не стрибок у минуле Європи, а вивірений крок у майбутнє України...

Отже, наше припущення, що сучасні наукові зібрання доцільно розглядати як медіаосвітні технології, справдилося. Організатори новітніх форумів, конференцій тяжіють до урізноманітнення форм їх проведення. І творці нових наукових «медіапродуктів», котрі проходять у різних «жанрах» наукової творчості, безперечно, віднаходять нові й нові форми їх організації, розроблятимуть нові технології (сподіваємося, з цікавими українськими назвами).

І повернемося до форуму, який схвалив Паризьку Декларацію з медіа- та інформаційної грамотності в цифрову еру (Париж, 2014). В ній, зокрема, зазначається, що значення медіа- та інформаційної грамотності в тому, що вона має справу з величезним розмаїттям засобів масової комунікації [11]. Саме вони мають особливий потенціал: викликають цікавість, сприяють взаєморозумінню, розвивають критичне мислення своєї аудиторії, зокрема молодіжної; поважають свободу висловлювання думок, захищають недоторканність приватного життя, заохочують до міжкультурного і міжрелігійного діалогу, представляють інтереси жінок збалансованим і нестереотипним способом, сприяють інвестиціям для творчості й інновацій, виявляють таланти та сприяють їхньому розвитку. Огляд міжнародних форумів, у центрі яких перебували проблеми медіа- та інформаційної грамотності, засвідчують, як стрімко розвиваються ці нові явища гуманітарного знання. А самі наукові зібрання, проведені в різних країнах, у різних видах і формах стали чудовою ілюстрацією того, що це – спосіб багатосторонньої комунікації в науково-освітньому процесі. Тож на часі сприймати й розвивати наукову конференцію як інтерактивну медіаосвітню технологію.

Список основних джерел

1. Горун, Ю. М. Міжнародна співпраця у розвитку медіа- та інформаційної грамотності й інтеркультурного діалогу / Ю. М. Горун // Вища освіта України. – 2014. – № 3 (54). – С. 103–108.
2. Михайлин, І. Л. Основи журналістики / І. Л. Михайлин. – 5-е вид., доповн. і доопр. – К. : Центр учбової літератури, 2011. – 496 с.
3. Нагорна, К. А. Медіаосвітня роль редактора у створенні коміксів // Медіакомпетентність фахівця : колективна монографія / Г. В. Онкович [та інш.] ; за наук. ред. Г. В. Онкович. – К. : Логос 2013. – 287 с. – С. 222–281.
4. Онкович, А. В. Медийная и информационная грамотность в цифровую эпоху: на пороге глобального прорыва. ЮНЕСКО – 2014 / А. В. Онкович // Медиаобразование. – 2014. – № 4. – С. 9–14.
5. Onkovich, A. Media Didactics in Higher Education: Oriented Media Education / A. Onkovich // Worldwide Commonalities and Challenges in Information Literacy Research and Practice. Communications in Computer and Information Science : European Conference on Information Literacy, ECIL, Istanbul, Turkey, October 22–25, 2013 / ed.: S. Kurbanoglu, E. Grassian, D. Mizrachi, R. Catts, Sonja. – Volume 397, 2013. – P. 282–287.
6. Onkovych, G. Collective immersion in future profession as an interactive media education technology / The Second European Conference on Information Literacy, October 20th–23rd, 2014, Dubrovnik, Croatia: Abstracts / ed.: S. Spiranec, S. Kurbanoglu, R. Catts, E. Grassian, D. Mizrachi, M. Banek Zorica. – Zagreb : University of Zagreb, Department of Information and Communication Sciences, 2014. – 210 p. – P. 86.
7. Онкович, Г. Наукова конференція як інтерактивна медіаосвітня технологія / Г. Онкович // Вища освіта України : теорет. та наук.-метод. часоп. – 2014. – № 4. – С. 85–93.
8. Онкович, Г. В. Наукова конференція як інтерактивна медіаосвітня технологія / Г. В. Онкович // Організація діяльності випускової кафедри в умовах інтеграції освіти : зб. матеріалів круглого столу, м. Київ, 25 вересня 2014 р. – К. : Інститут вищої освіти НАПН України, 2015. – С. 73–75.
9. Онкович Г. Наукова конференція як медіаосвітня технологія / Г. Онкович, О. Каліцева // Проблеми освіти : наук. зб. / Інститут інноваційних технологій і змісту освіти МОН України. – К., 2015. – Випуск № 80, Ч. 2 – 326 с. – С. 211–216.
10. Онкович, Г. В. Інтеграція наукової конференції у навчальний процес як інтерактивна медіаосвітня технологія / Г. В. Онкович, А. І. Сторожук // Від медіаграмотності до медіакультури: стратегії, проблеми, перспективи : тези доповідей Міжнар. нау.-практ. Інтернет-конф., м. Миколаїв, 27 квітня 2016 р. / ОІППО. – Миколаїв, 2016. – С. 71–74.
11. Paris Declaration on Media and Information Literacy in the Digital Era [Electronic source] / Nordicom. – Режим доступа: <http://www.nordicom.gu.se/en/clearinghouse/paris-declaration-media-and-information-literacy-digital-era-0>. – Дата доступа: 19.11.2014.